

Cuprins

<i>Pelerinul fără aripi (Mircea Muthu)</i>	5
<i>Cronologie (Ștefan Iloaie)</i>	9
<i>Prefață (la ediția întâi)</i>	17
Întâlnire la Vodița	21
Șarpele Tismanei	33
Cele patru domnițe	51
Talanga	93
Pasărea măiastră	113
Vasul de lut	159
Hrisant și neliniștea trupului său	177
Albumița	211
Iezerul amintirii	221
Tustreiul	241
Neodihnitele cumpeni	265
Portretul	297
<i>Referințe critice</i>	319

Noi, ucenicii, îl așteptărăm pe stareț în fața stranei celei drepte. El se arătă în ușa diaconească și se opri pe alee, dar nu pentru ca să ne facă semnul binecuvântării, ci să-și înalțe privirea înainte-i, dreaptă și stăruitoare. Descoperise ceva. Policandrul de sub Pantocrator se legăna ușor, ca un pendul în destindere. Ne lăsarăm străbătuți de un fior, fiecare socotind că știe ce să citească. Fenomenul se consumase, așadar, fără ca cineva să-l simtă și lăsa în urmă-i doar semnul vizibil al pașilor lui aerieni. Și totuși, noi simțiserăm ceva, cu numai câteva clipe înainte, în timp ce mulțimea se scurgea din lăcaș, dar numai acum eram în stare să facem o legătură între mișcarea policandrului și foșnetul puternic, ca un vuiet, al brazilor de afară, un freamăt ce nu se petrecea, de obicei, decât noaptea, când se zbătea o aripă de vânt din cheile Oltețului. Starețul începu semnul binecuvântării, dar îl opri cu degetul arătător pe buze. Citea el undeva o taină sau era doar porunca de a nu stârni vreo panică printre muntenii din pridvor?

Frații se răspândiră în tăcere pe la chilii, eu îl însoții pe Eudoxiu în curtea din care oamenii ieșeau, în pâlcuri mici, spre poartă. Îi povestii mai întâi despre cele ce văzusem, înainte de slujbă, la bolniță. Totul era limpede, dar nu sfârșii fără a adăuga:

— Mai e un lucru pe care nu-l pricep – ce anume căuta Meglea în pădure, atunci, în puterea nopții?

— Pe mine mă căuta, zâmbi starețul. Pantelimon crede că omul acela pocit i-a salvat pe ei, și are dreptate, dar de fapt el e binefăcătorul meu. Adu-ți aminte de ceea ce mi-a spus brigadierul în final: „Dacă mi se întâmplă ceva, ferească Dumnezeu!, o să mă purtați, părinte, pe conștiință”. Iată că nu i s-a întâmplat nimic.

Răspunsul mi se păru extraordinar și eram gata să fac din el obiectul unei conversații aprinse, dar tocmai atunci văzurăm că pe sub clopotniță intra șeful postului de jandarmi. El și Eudoxiu își strânseră mâna, schimbară câteva vorbe de binețe, mi se făcu și mie prezentarea, el se recomandă: plutonierul Moacă.

— Cu ce ocazie pe la noi, domnule șef?

— Am fost informat, părinte stareț, că țineți aici un vagabond.

— Așa repede? se făcu a se mira starețul.

Plutonierul îi făcu cu ochiul:

— Meseria mea!...

— Eu cred, domnule șef, că un drumeț nu e, neapărat, un vărgat.

— Are acte?

— Actele, pentru mine, n-au importanță.

— Pentru mine au.

— Și dacă eu îl iau pe garanție?

— Asta e cu totul altceva.

— Omul e liniștit, cuviincios, nu face nici un rău, muncește, are nevoie de o pâine, iar eu cred că am nevoie de el.

— Unde e? Pot să-l văd și eu?

Pricepui că omul legii era îndreptățit măcar atât și mă grăbii să-mi ofer serviciile, gândindu-mă fulgerător la pielea de pe gard.

— Mă duc eu să-l chem aici.

Starețul mă muștră din ochi, aducându-mi aminte că fusese vorba ca monstrul să nu fie scos la lumina zilei, mai ales într-o duminică. Șeful însă interveni:

— O, nu e nevoie să te ostenești, tinere, merg eu la el... Dar femeia aceea cine e, că n-o cunosc? adăugă el în timp ce ne îndreptam spre poarta din spate.

Într-adevăr, dincolo de fântâna din foișor, spre cuhnie, o femeie străină, cu trupul aplecat, smulgea iarba crescută printre lespezi și o arunca pe lângă marginea zidului.

— Nici eu n-o cunosc, o fi vreo credincioasă care mă vede ocupat și care, în așteptarea vreunei molitve, s-a gândit să nu stea degeaba. Să nu vă mire, la noi vine și lume de departe.

Polițistul nu-i dădu femeii nici o importanță, voind probabil să arate numai că ochiului său nu-i scapă nimic.

Când, însă, cu aceeași privire dădu peste blana de urs, nu-i trebuiră decât câteva secunde pentru a-și dovedi excelenta calitate profesională.

— Părinte stareț, zise el, dacă vagabondul nu are acte, în schimb are semnalmente particulare: brunet, înalt, mătăhălos, chior, cumplit la vedere, herculean în forță...

— Așadar îl cunoașteți pe Meglea?...

— Așa-l cheamă? Meglea?

— A-ha, se dumeri Eudoxiu, v-ați întâlnit cu Pantelimon.

— Prin urmare, omul dumneavoastră a fost azi-noapte în pădure. Ce-i facem, părinte stareț, cu infracțiunea la legea vânătorii?

— Domnule șef, eu văd pentru prima oară această piele de urs, dar vă poftesc s-o cercetăm împreună. Dacă vom găsi în ea urme de glonț, de alice sau de capcană, înseamnă că dumneavoastră aveți dreptate și că eu trebuie să vi-l predau pe infractor. Dacă nu...

— Iartă-mă, părinte, râse jandarmul, dar și dumneavoastră, popii, sunteți dați dracului...

Eudoxiu primi complimentul cu plăcere și deschise ușa bordeiului.

— Ieși, omule, afară, că ți-o fi foame!

Înainte noastră se deșiră Meglea, cu ochiul umflat de somn. Umărul stâng îi era puțin căzut și-i lungea mâna până sub genunchi. Plutonierul îl măsură îndelung fără să-i spună nimic, dar atât de lung și de pătrunzător

încât monstrul, acum trezit de-a binelea și dându-și seama pe cine are în față, începu să tremure și de abia cuteză să îngaime:

— N-am făcut nimic rău...

Jandarmul continuă să tacă, apoi se întoarse și plecă împreună cu noi spre poartă.

— L-ai luat pe garanție, părinte, dar să știi că la prima abatere îl leg.

— Asta e foarte bine, domnule șef, dar de ce nu-i legi dumneata și pe băieții de alături? Țștia nu sunt vagabonzi?

Moacă păru puțin încurcat.

— Țștia sunt nomazi, părinte, iar pentru ei încă nu avem legi clare. Eu n-am ce le face, nu le gădesc pricină. Bărbații lucrează căldări, femeile umblă prin sat cu ghiocul sau cu cerșitul, la furat îi trimit numai pe copii și pe minori, cum fac și la dumneavoastră, mai mult ciordeală decât furt.

— Ce ciordeală, domnule, că-mi devastează livada!...

— Părinte, se scutură șeful, eu am încercat o singură dată să-i sperii, cu gândul că vor părăsi teritoriul și se vor muta în altă parte, dar știți ce mi-au făcut (că mi-e și jenă să spun)? M-am pomenit în fața postului cu toate țigăncile, tinere și bătrâne, care m-au ocărât cum le venea la gură, ridicându-și poalele și bătându-se cu palma peste... Ei, spune, într-o situație ca asta, ce poți să faci?... De atunci n-am mai încercat, că și așa mă făcusem de răsul lumii. Dacă dumneavoastră nu-i puteți alunga cu slujbele, nici eu nu pot cu legea.

În fața jandarmului, Eudoxiu părea consternat. În urma lui însă, rămase mulțumit. Era exact răspunsul pe care-l provocase și pe care sconta.

Se apropia ora prânzului. În duminici și sărbători, când starețul avea diminețile ocupate, mâncam de obicei hrană rece, mult mai simplă decât în zilele de rând. Aceasta era încă o particularitate a Polovragilor, în răspăr nu numai cu lumea, ci și cu pravila monahală care prevede că tocmai în duminici și sărbători li se face fraților mângâiere la masă. Frații nu aveau de făcut altceva decât să așeze farfuriile și să pună pâinea și blidele cu miere, mieji de nucă, brânză dulce și lapte covăsit. Fiindcă nu se făcea foc în plită, însuși Talasie se lipsea de cartofii lui copti și-și dădea dezlegare la o strachină de chișleag cu mămăligă rece. Din trapeză se auzeau clinchete.

— Mergem îndată, îmi zise Eudoxiu, dar vreau să văd mai întâi ce dorește creștina aceea.

Femeia însă nu părea să aștepte pe cineva, ci continua să smulgă iarba dintre lespezi. Curățise o arie bunicică, în urma ei piatra se curăță. Lucra firesc, ca și cum s-ar fi aflat în propria ei gospodărie.

— Bună ziua! tuși starețul apropiindu-se.

Ea se îndreptă, privindu-ne surâzând. Era o femeie cam pe la 50 de ani, dar vârsta i se citea mai mult în mâinile zbârcite decât pe obrazul frumos ce se desprindea din maramă. După port, nu părea din partea locului, dar nici de prin partea timpului. Putea fi de pe Heva din Muscel sau dintr-un alt veac. Nu era îmbrăcată nici țărănește, nici boierește, ci mai degrabă ca o jupâniță de țară, în bluză gălbuie și pieptar albastru, încinsă cu un vâlnic lung și adunat, cu câteva fireturi pe câmpul stacojiu, de sub care i se lăsau pe botfori poalele albe ale cămășii. Marama fusese cândva neagră, dar acum se ținea într-o culoare nesigură, de vișină spălăcită. De altfel, toată îmbrăcămintea i se împânzea în creșteri și descreșteri de lumină, în împrumuturi de roșu și albastru, asemenea țesăturilor care, deși noi, au stat prea mult în bătaia soarelui și s-au decolorat. Aceasta făcea ca straietele să pară a fi, în același timp, și de lucru, și de sărbătoare. Fața, ușor veștedă, se lumina de ochii ei mari și neobișnuit de blânzi, care te învăluiau într-un amestec suav de bucurie și tristețe. Aveai impresia că te afli înaintea uneia din rarele femei care-și fac fericirea din supunere și ascultare, ale căror buze nu pot rosti decât: „Fie mie după cuvântul tău!”. Nu știam de ce, dar îmi venea să-i sărut mâna în care mai ținea încă un smoc de iarbă buruienoasă. Retrăiam, pentru o secundă, una dintre puținele invazii ale sentimentului filial asupra ființei mele neutre. El însă venea de demult, din vremuri foarte îndepărtate, vecine cu neștinerea de minte.

— De unde ești, măicuță? o întrebă Eudoxiu.

Femeia nu răspuse.

— Cum te cheamă?

Nici de data aceasta nu veni vreun răspuns.

— Eu sunt starețul mănăstirii. Cu ce ți-am putea fi de folos? Ai vreo nevoie, vreun necaz, vreo supărare?...

Străina aruncă iarba și se aplecă spre stareț să-i sărute mâna, dar acesta și-o feri. Ea rămase dreaptă în fața lui, cu capul ușor înclinat, continuând să suradă, așa cum va face și de acum încolo, pe tot timpul cât va sta în mănăstirea noastră. Nu i-a vorbit nimănui niciodată, singurul ei grai fiind acest surâs foarte subțire și fraged care-i flutura neconținut în colțul buzelor, geamăn cu bucuria și tristețea ochilor ei mari. Nu se putea spune însă că era mută, căci suferinzii de acest fel caută să-și suplinească infirmitatea prin gesturi și schime, atunci când nu-și cunosc alfabetul, strădanie care-i face, de cele mai multe ori, penibili. Muțenia femeii era mai degrabă o tăcere pecetluită de bună voie și purta în ea ceva din noblețea cuvântului care-și refuză degradarea, ceva din sfințenia cântecului mut.

Pesemne că Eudoxiu nu era departe de socotințe asemănătoare, de vreme ce încetă să-i mai pună întrebări, ci se mulțumi s-o agrăiască pe un ton mult mai familiar.

— Ceea ce ai început să faci dumneata, măicuță, ar fi trebuit să facem noi, dar uite că nu ne-am gândit. Dacă vrei s-o faci mai departe, ți-om fi mulțamitori, măcar că ne rușinăm de lenevia noastră. O să ți se aducă și ceva de-ale gurii, că Maica Domnului are grijă și de noi, să nu ducem lipsă.

Învăluită în lumină, femeia se întoarse la treaba ei.

Noi ne îndreptam, pe gânduri, spre trapeză, când pe poarta din spate se ivi Moș Păpurică. Bătrânul era atât de obișnuit cu mănăstirea, încât nu se sfia să-și scurteze drumul, trecând prin incintă.

— Aveam o treabă cu brigadierul, dar nevastă-sa mi-a spus că e cam bolnav... Aveți clacă, părinte? adăugă el cu ochii la femeie.

— O cunoști? întrebă starețul.

— Nu, n-o cunosc, răspunse el după ce o cercetă mai bine dintr-o parte. Nu-i de pe la noi, asta am băgat-o de seamă și mai adineauri...

— Ai mai văzut-o?

— Am dat cu ochii de ea când ieșeam din biserică. Ședea pe lavița din pridvor și parcă aștepta ceva. Dar asta numai așa, în trecut, căci se îmbulzeau femeile să împartă pomenile, i-or fi dat și ei ceva, nu știu, că pomana e mai primită la străini. Pesemne că tocmai atunci venise, că n-am zărit-o la slujbă. Dar n-a stat mult așa, pricepuse că lavița le trebuie muierilor să-și pună colivele, s-a amestecat în forfotă și n-a luat-o nimeni în seamă.

Mâna bătrânului arătase spre partea dreaptă a pridvorului, unde era lavița, lipită de perete, la poala Muntelui Athos. O văzusem și eu încă de ieri, când Talasie îi vâra în iadul desfrânării pe sfinții călugări atoniți. Moș Păpurică însă nu-și lua ochii de la străină.

— Ai ceva pe suflet? îl iscodi Eudoxiu.

— N-am nimic, părinte, dar așa e făcut omul păcătos, să gândească ce nu trebuie. Femeia asta aduce cumva cu o fată care trăia pe vremuri pe-aici prin Sohodol. I se spunea Creața, că avea părul creț. Cânta frumos. A pierit în lume, că n-a mai știut-o nimeni. Se vorbea că făcuse un copil din flori... Venea și pe la mănăstire... Dar ce spun eu e doar așa, un semenish tulbure... e vreme de-atunci.

— O fi din vremea lui Zamolxis, moșule, mă pomenii eu că-l împung dintr-o parte.

El nu-mi luă seama și se desprinse de noi îndrugând ca pentru sine în barba țepoasă:

— E-hei, mi se pare mie că baba asta a băgat mulți călugări în iad...

În clipa aceea devenii mânios, ca și cum bătrânul mi-ar fi adus mie ofensă, și poate că m-aș fi luat la harță cu el dacă Eudoxiu nu m-ar fi prins de mână.

— Dă-i pace, tu nu știi că din vorba celui nebun se hrănește cugetul înțeleptului?

Știam că vorbele starețului meu băteau întotdeauna mult mai departe și mă gândii că el va fi având pentru cuvintele lui Păpurică un înțeles mult mai general și mai ocolit decât acela care-mi stârnise mie indignarea.

În timpul mesei, după citirea de folos, se vorbi cu aprindere despre întâmplarea din pădure. Talasie, la măsuța lui de alături, asculta posomorât. Fratele Sofronie, care-i dusesese lui Meglea mâncarea în bordei, spuse că sumanul și cămașa acestuia erau zdravăn găurite de colții ursoaicei, dar că umărul nu avea răni, ci doar niște semne ușoare, ca și cum dinții fiarei ar fi strâns o carne de cauciuc. Talasie făcu ochii mari.

— Ai văzut ce-ți poate ucenicul? îl îmboldi starețul. Și când te gândești că sfinția ta l-ai pus să omoare purici în biserică...

Talasie nu zise nimic și plecă îmbufnat.

Sofronie îi duse mâncare și femeii, dar la întoarcere spuse că ea nu și-a păstrat decât paharul cu miere.

Spre seară, după vecernie, Eudoxiu ne adună pe toți la gardul dinspre șetrele țiganilor. Era vremea când aceștia ședeau toți afară, înșirați pe lângă corturi, încălzindu-se la soarele tomnatic. Noi rămăseserăm înlăuntru, el ieșise în poiană, dar îl adusesese și pe Meglea. Îl plimbă, cu gesturi largi, de-a lungul îngrăditurii, spunându-i și arătându-i cum să păzească el livada de meri, pe care i-o încredința ca unui om de mare nădejde. Toate acestea sub ochii holbați ai vătafilor și zdrahonilor, care-l recunoscură îndată pe cel ce omorâse ursoaica cu pumnul. Meglea îl urma cu înțelegere, înlăturând din cale-i, cu piciorul, câte o piatră pe care n-ar fi putut-o mișca patru oameni. Mai veni o întâmplare, parcă anume poruncită de stareț să-i fie pe plac. Atras, probabil, de măgărițele țiganilor, Cucuzel scăpase din ogradă și străbătea vesel poiana. La semnul lui Eudoxiu, namila îl prinse cu o mână de coamă și cu alta de coadă, dar animalul, proptit bine pe picioare, nu se lăsă târât înapoi. Atunci Meglea își vârî spinarea sub burta măgarului și-l duse în cârcă până-n marginea livezii, unde-l aruncă peste gard. Lăieții înlemniră.

— De-acum, înapoi la treburile voastre! ne zise starețul frecându-și mâinile, în timp ce ne întorceam în cetate. Frate Sile, pușcoacea poți s-o pui la muzeu, războiul s-a isprăvit.

Mai pricepui un lucru, anume că evenimentul din pădure făcuse din Meglea un personaj public, așa încât punerea lui la adăpost de ochii lumii nu-și mai avea nici o rațiune, mai ales că acum se dovedea și extrem de util.

În incintă, femeia lucrase toată după-amiaza și luminase toată partea dinspre fântână. Eudoxiu rându-i ca ea să doarmă în cuhnie și porunci